

Марко МАРЈАНОВИЋ
правни саветник у Агенцији за приватизацију

ПРАВНЕ ПОСЛЕДИЦЕ ПРОДАЈЕ СТЕЧАЈНОГ ДУЖНИКА КАО ПРАВНОГ ЛИЦА

Резиме

Продаја стечајног дужника као правног лица је модел продаје у стечајном поступку који се може сровести уз преходну сагласност одбора поверилаца и обавештавање обезбеђених поверилаца. Ради се о поступку који није нов у домаћем стечајном праву с обзиром да су и ранији стечајни процеси регулисали овај вид продаје. Нови Закон о стечају и пратећи подзаконски процеси доносе одређене новине у регулисању овог поступка. Након продаје стечајног дужника као правног лица настају веома значајне правне последице. Аутор ће у овом раду најпре анализирати разлоге због којих се примењује овај облик продаје, као и предности овог вида продаје у односу на модел продаје који се примењује у поступку приватизације. Након тога биће обрађен уговор о продаји стечајног дужника као правног лица, положај стечајне масе као процесног субјекта, могућности објекта продаје стечајног дужника као правног лица и порески режим овог начина продаје. На крају, аутор закључује да се ради о ефикасном начину уновчења стечајне масе који може бити атрактиван како за потенцијалне инвеститоре, тако и за повериоце у стечајном поступку.

Кључне речи: стечајни дужник, банкротство, продаја дужника као правног лица, стечајна маса.

I Увод

1. Опште напомене о уновчењу стечајне масе

Отварањем стечајног поступка стечајни управник преузима у државину целокупну имовину стечајног дужника која улази у стечајну масу и њоме управља.¹ Након уласка у посед имовине стечајног дужника, стечајни управник врши попис и процену ствари које улазе у стечајну масу, на основу којих сачињава почетни стечајни биланс и извештај о економско-финансијском положају стечајног дужника. Наведене радње предузимају се у почетној фази стечајног поступка са основним циљем који се огледа у томе да се повериоцима обезбеде информације на основу којих ће на првом поверилачком рочишту донети одлуку о томе ли ће се поступак одвијати банкротством или реорганизацијом. Описане радње су значајне и због тога што стечајни управник у раној фази поступка, након извршеног пописа, стиче увид у стање имовине стечајног дужника, те може да започне са креирањем стратегије за уновчење имовине стечајног дужника.

Уновчењу стечајне масе приступа се након што стечајни судија донесе решење о банкротству.² Продаја имовине која чини стечајну масу стечајног дужника је једна од кључних активности коју стечајни управник предузима у току стечајног поступка, јер од успешности продаје и нивоа реализованих новчаних средстава зависи степен намирења стечајних поверилаца. Ако се пође од тога да је основни циљ стечаја најповољније намирење стечајних поверилаца остваривањем највеће могуће вредности стечајног дужника, односно његове имовине, онда је јасно да од квалитетно и ефикасно спроведеног поступка уновчења стечајне масе зависи и остварење овог циља.³

Закон о стечају регулише три метода уновчења стечајне масе, и то – продају јавним надметањем, продају јавним прикупљањем писаних понуда и продају непосредном погодбом.⁴ Наведени начини продаје детаљно су регулисан Националним стандардом о начину и поступку уновчења имовине стечајног дужника.⁵ Одлуку о избору начина про-

1 Закон о стечају (*Службени гласник РС*, бр. 104/2009; даље у фуснотама: ЗС), чл. 105.

2 ЗС, чл. 131.

3 ЗС, чл. 2. За разлику од Закона о стечајном поступку (*Службени гласник РС*, бр. 84/2004 и 85/2005, даље у фуснотама: ЗСП), нови Закон о стечају, у основним одредбама, дефинише циљ стечаја и начела стечаја.

4 ЗС, чл. 132 ст. 3.

5 Правилник о утврђивању националних стандарда за управљање стечајном масом – Национални стандард о начину и поступку уновчења имовине стечајног дужника (*Службени гласник РС*, бр. 13/2010).

даје имовине стечајног дужника доноси стечајни управник, а у неким случајевима потребна је и претходна сагласност одбора поверилаца (нпр. код продаје непосредном погодбом).

Приликом креирања продајне стратегије стечајни управник одлучује о томе шта ће бити предмет продаје, односно врши груписање имовине стечајног дужника која ће бити понуђена на продају. Стечајни управник може одлучити да се формирају посебне продајне целине које ће обухватати различиту имовину, да се на продају понуди целокупна имовина стечајног дужника као једна продајна целина, или да се на продају понуди стечајни дужник као правно лице.

У случају продаје стечајног дужника као правног лица, предмет продаје је стечајни дужник као правно лице, чија се идентификација врши на основу његових регистрационих података, са свим својим стварима и правима.⁶ Предмет продаје је субјект права, који након продаје, наставља да постоји као правно лице, задржавајући постојећи правни субјективитет, као и постојеће регистарске ознаке (матични број и порески идентификациони број). Дакле, код овог облика продаје, стечајни дужник задржава свој правни субјективитет, односно својство правног лица, а долази до промене његовог власника, на тај начин што купац стечајног дужника постаје власник предузећа – стечајног дужника, стице власничка и управљачка права и уписује се као власник капитала стечајног дужника у регистар привредних субјеката.⁷

2. Разлози за продају стечајног дужника као правног лица

Као што је напред било речи, стечајни управник планира продајну стратегију, и у том смислу, може се одредити за различите методе продаје. Приликом оптирања за одређене начине продаје стечајни управник није самосталан већ је неопходна сарадња са одбором поверилаца. Фактори који могу утицати на одлуку да се као вид продаје одабере продаја стечајног дужника као правног лица могу бити различити.

Може се догодити да стечајни управник не располаже са уредном имовинско-правном документацијом у погледу имовине стечајног дужника која чини стечајну масу, а посебно непокретне имовине. Проблематичан правни статус непокретне имовине постоји примера ради, у случају када стечајни дужник није укњижен као власник непокретности или је уписан само као њен држалац а не постоје расположиве исправе

6 Михаило Велимировић, „Уговор о продаји стечајног дужника“, *Правни живоић*, бр. 7–8/2004, стр. 146–147.

7 Слободан Спасић, „Продаја правног лица у стечају“, *Право и привреда*, бр. 5–8/2003, стр. 939.

о стицању права својине на непокретностима, када за одређене непокретности, с обзиром на њихову врсту и намену, постоји посебан режим располагања (нпр. за пољопривредно земљиште⁸), када у стечајну масу улазе објекти изграђени без грађевинске и употребне дозволе за које поступак легализације није окончан, када се у погледу имовине воде парнични поступци за утврђење права својине и излучење из стечајне масе и слично. Када би се оваква имовина продавала парцијално то могло створити одређене проблеме. Нпр. купац такве имовине могао би имати проблема приликом укњижбе права својине на непокретности, а орган надлежан за оверу купопродајног уговора могао би да одбије да изврши оверу уговора.

Даље, у стечајну масу често улазе потраживања стечајног дужника према његовим дужницима која доспевају у дугим временским интервалима, као што су потраживања из уговора о откупу друштвених станова. С обзиром да се отварањем стечајног поступка, потраживања стечајног дужника према његовим дужницима која нису доспела, не сматрају доспелим, то стечајни управник не може принудити дужнике по овом основу да изврше једнократну отплату дуга, већ оваква потраживања може или цедирати уз накнаду (што је опција која није повољна за пријемника потраживања који ће такође моћи да их наплаћује у складу са уговореним роковима доспећа, а што ће у крајњем утицати на нижу цену или пак, на недостатак интересената за куповину оваквих потраживања), или их укључити у продају стечајног дужника као правног лица.

Стечајни дужник може бити носилац различитих дозвола чије издавање је скопчано са спровођењем дуготрајне процедуре пред надлежним органима и високим трошковима (нпр. дозвола за експлоатацију рудног богатства, дозвола за градњу објекта, дозвола за постављање привремених објеката). У случају продаје дужника као правног лица, овакве дозволе ће бити посебно вредноване у оквиру процене вредности стечајног дужника као правног лица, чиме ће се постићи повољније уновчење. С друге стране, купац стечајног дужника као правног лица као једини власник купљеног стечајног дужника који наставља постојање, индиректно ће остваривати право садржано у дозволи с обзиром да ће продато правно лице и даље остати носилац дозвола и титулар права које из њих проистичу.

Најзад, може постојати интерес потенцијалних инвеститора да задрже пословно име стечајног дужника ако се ради о пословном имену које је услед дугогодишње употребе препознатљиво на тржишту и ужи-

8 Закон о претварању друштвене својине на пољопривредном земљишту у друге облике својине (*Службени гласник РС*, бр. 49/92, 54/96, 62/2006).

ва реноме код клијената. Како се пословно име не може преносити самостално већ само заједно са преносом целог привредног друштва које под тим именом послује, то је продаја стечајног дужника као правног лица погодан модел продаје за реализацију оваквих интереса.⁹

3. Продаја стечајног дужника као правног лица и продаја у поступку приватизације

Продаја стечајног дужника као правног лица посебан значај има код привредних друштава која послују са већинским друштвеним капиталом, јер се на овај начин врши својинска трансформација, која се у много чему разликује од поступка приватизације који се спроводи на основу Закона о приватизацији.¹⁰ Поступак продаје стечајног дужника као правног лица има бројне предности у односу на продају капитала у поступку приватизације.

Пре свега, након продаје стечајног дужника као правног лица, продато правно лице наставља да послује ослобођено свих обавеза које су настале до момента обуставе стечајног поступка услед продаје, правна лица која су пружала услуге од општег интереса не могу да обуставе вршење тих услуга по основу неплаћених рачуна насталих пре отварања стечајног поступка, а са имовине која припада продатом правном лицу бришу се терети настали пре продаје (хипотеке, забележбе решења о извршењу). У случају приватизације, субјект приватизације се не ослобађа обавезе према повериоцима, нити престају средства обезбеђења на његовој имовини.¹¹

Поред тога, у случају продаје стечајног дужника као правног лица купац постаје искључиви власник купљеног правног лица (једини акционар или члан ако се ради о привредном друштву, или једини задругар ако се ради о задрузи). Ранији власници стечајног дужника губе оснивачка права према продатом правном лицу (осим права на учешће у расподели стечајног вишка), што значи да након продаје стечајног дужника као правног лица, у продатом правном лицу не постоје мањински власници (акционари или чланови), па стога, не може доћи до примене бројних правила компанијског права којима се штите интереси мањинских акционара или чланова привредног друштва¹² (право мањинских акцио-

9 Закон о привредним друштвима (*Службени гласник РС*, бр. 125/2004; даље у фуснотама: ЗОПД), чл. 24 ст. 1.

10 Закон о приватизацији (*Службени гласник РС*, бр. 38/2001, 18/2003, 45/2005, 123/2007, 30/2010; даље у фуснотама: ЗП).

11 Владимир Козар, „Продаја стечајног дужника као правног лица и приватизација“, *Правни информатор*, бр. 6/2010, стр. 24.

12 В. Козар, *нав. чланак*, стр. 24–25.

нара и чланова у вези са сазивањем скупштине друштва, право у вези са дневним редом скупштине, право на покретање механизма контроле рада друштва, право на судску заштиту и подизање деривативних тужби, право на избор у органе друштва, право несагласних акционара на иступање из друштва, право на подношење захтева за ликвидацију друштва, права у случају преузимања, и сл.).¹³

Даље, код продаје стечајног дужника као правног лица купац нема било каквих обавеза из области радних односа, за разлику од таквих обавеза које терете купца у поступку приватизације. У приватизационом поступку, социјални програм којим су дефинисане обавезе купца према запосленима, чини саставни део уговора о продаји друштвеног капитала.¹⁴ Неиспуњењем обавеза према запосленима, по сили закона наступа раскид уговора о продаји друштвеног капитала,¹⁵ а последице раскида су веома неповољне за купца (нпр. губитак права на повраћај исплаћене купопродајне цене).¹⁶ С друге стране, отварање стечајног поступка је разлог за отказ уговора о раду запосленима код стечајног дужника. У пракси, стечајни управник на почетку поступка, отказује уговор о раду већини запослених, а задржава само она лица која ће му бити потребна за спровођење одређених радњи као што су попис имовине, обављање књиговодствених послова или обезбеђење имовине, уз тенденцију да се током поступка, када престане потреба за ангажовањем, и овим лицима раскине радни однос. На тај начин, купац стечајног дужника као правног лица је растерећен вишка радне снаге и може да, након продаје, самостално утврђује број запослених и њихову квалификациону структуру.¹⁷

У случају продаје стечајног дужника као правног лица, купац нема обавезу да обезбеди континуитет у обављању регистроване делатности правног лица које је купио с обзиром да је неуспешно обављање делатности и довело до отварања стечајног поступка.¹⁸

Најзад, у поступку приватизације, законом су таксативно набројани разлози због којих по самом закону наступа раскид приватизационог уговора услед неиспуњења. Број ових разлога је далеко већи у односу на разлоге за раскид уговора о продаји стечајног дужника као правног лица. Код продаје стечајног дужника као правног лица једина обавеза коју купац има јесте уплата купопродајне цене у уговореном

13 Мирко Васиљевић, *Компанијско право*, 2. издање, Београд, 2007, стр. 363-384.

14 ЗП, чл. 41 ст. 1.

15 ЗП, чл. 41а ст. 1 тач. 6 и ба.

16 ЗП, чл. 41а ст. 3.

17 В. Козар, *нав. чланак*, стр. 25.

18 В. Козар, *нав. чланак*, стр. 25.

року, тако да неиспуњење ове обавезе представља једини разлог за раскид купопродајног уговора.¹⁹

Дакле, из наведеног се може закључити да је купац стечајног дужника као правног лица у далеко повољнијем положају у односу на купца у поступку приватизације, што овај модел продаје, посматрано из перспективе купца, чини знатно повољнијим и мање ризичним.

II Уговор о продаји стечајног дужника као правног лица

Након спроведене продајне процедуре, стечајни управник као заступник продавца – стечајног дужника, са најбољим понуђачем закључује уговор о продаји стечајног дужника као правног лица. Ради се о уговору који је сложене правне природе.

С једне стране, то је облигационоправни, теретни уговор којим се регулишу права и обавезе уговорних страна. Код овог уговора специфично је то што се у улози продавца појављује стечајни дужник, који је уједно и предмет продаје, тако да се, помало парадоксално, продавац обавезује да ће самог себе продати у власништво купца, који је у обавези да плати уговорену цену.

С друге стране, ради се о статусном уговору имајући у виду да је овај уговор основ за промену одређених статусних елемената привредног друштва – стечајног дужника. Наиме, након закључења уговора мења се власник капитала стечајног дужника, а често и друга обележја друштва (правна форма, пословно име, седиште, заступник).²⁰

Поред тога, овај уговор производи и значајна процесна дејства. Након закључења уговора о продаји стечајног дужника као правног лица и исплате купопродајне цене, стечајни поступак се у односу на стечајног дужника обуставља, а новац добијен продајом улази у стечајну масу у односу на коју се стечајни поступак обуставља. На тај начин формира се стечајна маса као посебан процесни субјект о чему ће више речи бити касније.

Закон о стечају, као ни раније важећи стечајни прописи, не регулише садржину уговора о продаји стечајног дужника као правног лица. Изузетак је једино одредба Закона о стечају којом је прописано да уговор о продаји стечајног дужника као правног лица мора садржати одредбу да имовина стечајног дужника која није била предмет процене стечајног дужника као правног лица (процена стечајног дужника је обавезан услов да би се могао применити овај облик продаје),

19 В. Козар, *нав. чланак*, стр. 25.

20 М. Велимировић, *нав. чланак*, стр. 143.

улази у стечајну масу.²¹ У овом случају може се радити о имовини која је постојала у време закључења уговора али је из одређеног разлога искључена из продаје стечајног дужника као правног лица, или пак, о имовини која у моменту закључења уговора није била позната стечајном управнику па није ни била обухваћена проценом, а иста буде пронађена након спровођења продаје стечајног дужника као правног лица. Ова одредба има за циљ да се максимално заштите интереси поверилаца и не дозволи да се на било који начин погодује купац стечајног дужника тиме што би стекао имовину која није обухваћена проценом стечајног дужника као правног лица, нити је утицала на формирање цене. Другим речима, спречава се могућност да купац стечајног дужника у случају накнадно пронађене имовине стечајног дужника посредно стекне имовину коју није платио приликом куповине стечајног дужника.

Предмет уговора о продаји је стечајни дужник са свим својим правима. У пракси, у уговору о продаји стечајног дужника као правног лица предмет продаје се дефинише на основу регистарских података стечајног дужника (пословно име, седиште, матични број, порески идентификациони број и сл.). У уговоре ове врсте, најчешће се не уноси спецификација целокупне имовине стечајног дужника, с обзиром да предмет продаје није имовина стечајног дужника већ сам дужник као правно лице. Списак имовине стечајног дужника, са приказом техничко-технолошког стања и правног статуса имовине, садржан је у процени вредности стечајног дужника. Процена вредности представља прилог купопродајног уговора и чини његов саставни део, па је у том смислу непотребно уговор о продаји оптерећивати набрајањем свих права која улазе у имовину стечајног дужника.

Уговор о продаји стечајног дужника као правног лица закључује се у писаној форми а потписи уговарача оверавају се пред надлежним судом. Иако Законом о стечају није изричито прописана форма јавне исправе за пуноважност уговора о продаји стечајног дужника као правног лица, због значаја овог уговора, последица које производи, као и чињенице да се на основу овог уговора врше промене у регистру привредних субјеката као и у другим регистрима,²² проистиче да се ради о формалном уговору. Уосталом, у погледу форме уговора, може се применити аналогија са одредбом Закона о привредним друштвима којом је прописана обавезна форма за уговор о преносу удела у друштву са ограниченом одговорношћу, који мора бити сачињен у писаној форми са потписима уговарача овереним у суду.²³

Уговор о продаји стечајног дужника производи дејство од момента овере потписа уговарача пред надлежним судом. Овај уговор не подлеже

21 ЗС, чл. 136 ст. 2.

22 ЗС, чл. 136 ст. 8.

23 ЗОПД, чл. 128 ст. 1.

одобрењу или потврди од стране стечајног судије, иако поједини аутори сматрају супротно, упркос томе што законом није изричито предвиђена надлежност стечајног судије у том домену.²⁴ Према раније важећем Закону о принудном поравнању, стечају и ликвидацији, стечајно веће је, на основу прибављеног мишљења поверилаца и стечајног управника и на основу извршене процене, могло донети одлуку да се стечајни дужник изложи продаји као правно лице.²⁵ По овом закону, стечајни суд је имао значајна овлашћења и код других видова продаје (нпр. стечајно веће је одређивало начин продаје, као и почетну цену на јавном надметању и сл.), а законом је изричито било прописано да имовину стечајног дужника продаје стечајни управник по упутствима и надзором стечајног судије.²⁶ У том контексту могао би се прихватити став да уговор о продаји стечајног дужника као правног лица подлеже одобрењу стечајног већа, иако ни овим законом то није било изричито прописано. Према Закону о стечају, стечајни управник је дужан да стечајном судији достави обавештење о извршеној продаји, али стечајни судија не доноси било какву одлуку о потврђивању наведеног уговора.

Стечајни судија на основу закљученог уговора о продаји доноси решење о обустави стечајног поступка у односу на стечајног дужника. Начелно, стечајни суд има далеко мање ингеренције у поступку уновчења стечајне масе него по Закону о принудном поравнању, стечају и ликвидацији.

III Обуштава стечајног поступка и формирање стечајне масе као посебног процесног субјекта

Најважнија процесна последица која настаје након продаје стечајног дужника као правног лица огледа се у томе што се, на основу решења стечајног судије, стечајни поступак обуставља у односу на стечајног дужника, а наставља у односу на стечајну масу коју чине новчана средства добијена продајом стечајног дужника, као и имовина стечајног дужника која је изузета из продаје и која није обухваћена проценом вредности стечајног дужника.²⁷

Стечајна маса формирана након продаје стечајног дужника је посебан процесни субјект који има специфичан правни положај. Према

24 Михаило Велимировић, „Продаја стечајног дужника“, у: Немачка организација за техничку сарадњу (GTZ), *Зборник радова са регионалне конференције о стечају*, Бања Лука, 2008, стр. 67.

25 Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији (*Службени лист СФРЈ*, бр. 84/1989, *Службени лист СРЈ*, бр. 37/1993 и 28/1996; даље у фуснотама: ЗППСЛ), чл. 129 ст. 1.

26 ЗППСЛ, чл. 134 ст. 1.

27 ЗС, чл. 136 ст. 1 и 3.

ставовима који доминирају у правној теорији и у судској пракси, након продаје стечајног дужника као правног лица долази до раздвајања између активе и пасиве стечајног дужника, тако што пасива остаје да терети стечајну масу према којој се стечајни поступак наставља, док актива коју чине сва имовинска права, остаје правном лицу које је као стечајни дужник продато и у односу на кога је стечајни поступак обустављен.²⁸

За потраживања према стечајном дужнику која су настала до обуставе стечајног поступка повериоцима не одговарају ни стечајни дужник који је продат, нити његов купац.²⁹ Стечајни дужник који је предмет продаје, након продаје и обуставе стечајног поступка, не одговара за дугове према својим повериоцима, јер је купац платио купопродајну цену и имовину која је предмет продаје (стечајног дужника) стекао без терета и обавеза.³⁰ Купац стечајног дужника који је његов нови власник, не би одговарао за обавезе стечајног дужника према његовим повериоцима ни према општим правилима Закона о привредним друштвима. Дакле, стечајна маса не може да има у активи потраживања стечајног дужника, већ само купопродајну цену као и имовину која је изузета из продаје стечајног дужника, док се у пасиви стечајне масе налазе сва потраживања стечајних поверилаца према стечајном дужнику.³¹

Као што је напред истакнуто, стечајна маса настала продајом стечајног дужника као правног лица има особен правни статус. Једно од питања које има не само теоријски већ и практични значај тиче се правног субјективитета и страначке способности стечајне масе. У теорији и у пракси постоје различити ставови о томе да ли стечајна маса има статус правног лица, односно страначку способност.

Према становишту које данас преовлађује, стечајна маса нема својство правног лица, али јесте субјект стечајног поступка, и у том смислу има пословну и страначку способност.³² Стечајна маса има активну и пасивну страначку способност, имајући у виду да страначка способност није дељива.³³

С једне стране, стечајна маса се појављује у процесној улози туженог у парничним поступцима које воде повериоци ради утврђења потраживања оспорених у стечајном поступку. Након продаје стечајног дужника као правног лица, за потраживања која су настала до момента

28 Владимир Козар, *Коментар Закона о стечајном поступку*, Београд, 2004, стр. 206.

29 ЗС, чл. 136 ст. 7.

30 ЗС, чл. 133 ст. 12.

31 С. Спасић, *нав. чланак*, стр. 943.

32 М. Велимировић, „Продаја стечајног дужника“, стр. 62.

33 С. Спасић, *нав. чланак*, стр. 944-945.

обуставе стечајног поступка не одговара ни стечајни дужник, који задржава правни субјективитет са новим власником, нити купац стечајног дужника који предмет продаје купује без терета и без икаквих обавеза насталих пре извршене купопродаје. У том смислу, у парничним поступцима који су покренути пре обуставе стечајног поступка ради утврђења оспорених потраживања, стечајна маса заузима положај туженог с обзиром да у случају позитивног исхода парничног поступка, тужилац може да намири своје потраживање само из стечајне масе. Због тога су повериоци оспорених потраживања као тужиоци дужни да, након обуставе стечајног поступка услед продаје стечајног дужника, уреде своје тужбе тако што ће као туженог означити стечајну масу стечајног дужника који је продат као правно лице.

С друге стране, стечајној маси се мора признати и активна страначка способност. Ово посебно због тога што стечајна маса може бити титулар одређених права, нпр. у ситуацији када се након извршене продаје стечајног дужника као правног лица пронађе нова имовина која није била обухваћена проценом вредности стечајног дужника, односно у ситуацији када одређена имовина буде изузета из процене и продаје стечајног дужника. У тим случајевима ова имовина улази у стечајну масу што отвара питање управљања и располагања предметном имовином, као и питање њене заштите у судским и управним поступцима. Како вршење субјективних грађанских права подразумева и право на судску заштиту у случају када су иста повређена или угрожена, то је нужно да стечајна маса има не само пасивну, већ и активну страначку способност.

Овакво решење није само плод правничког резонавања већ своје упориште има и у прописима који регулишу материју парничног поступка. Парнични суд може, посебним решењем против кога није допуштена жалба, изузетно с правним дејством само у конкретној парници, признати својство странке и оним облицима удруживања и организовања који немају страначку способност (немају својство физичког или правног лица), ако утврди да, с обзиром на предмет спора, испуњавају битне услове за стицање страначке способности, а посебно ако располажу имовином на којој се може спровести извршење.³⁴ Стечајна маса настала након продаје стечајног дужника испуњава напред наведене услове, пре свега због тога што она обухвата новчана средства остварена продајом стечајног дужника, дакле најликвиднију имовину на којој се може спровести принудно извршење. Поред тога природа спорова у којима се стечајна маса може појавити у улози тужиоца (парнични поступци у којима се тражи заштита добара која улазе у стечајну масу),

34 Закон о парничном поступку (*Службени гласник РС*, бр. 125/2004 и 111/2009; даље у фуснотама: ЗПП), чл. 73 ст. 3.

свакако оправдава примену напред наведеног правила парничног поступка. Најзад, на тај начин индиректно се штите и интереси стечајних поверилаца, што додатно указује на ваљаност оваквог решења.

Дакле, може се закључити да стечајна маса јесте специфичан процесни субјект, који нема статус правног лица, али има парничну способност и то како пасивну тако и активну.³⁵

Реформом стечајних прописа извршеном током 2009. и 2010. године отишло се корак даље у институционализацији стечајне масе настале након продаје стечајног дужника као правног лица. По први пут уводи се регистрација стечајних маса у посебном регистру стечајних маса који води Агенција за привредне регистре.³⁶ Регистрација стечајних маса односи се само на стечајне поступке у којима је дошло до продаје стечајног дужника као правног лица, а који су покренути након 23.1.2010. године, када је почела примена Закона о стечају.

Обавеза регистрације у регистру стечајних маса односи се, с једне стране, на стечајне масе у које улази новац добијен продајом стечајног дужника као правног лица, као и на имовину стечајног дужника која није била предмет процене вредности стечајног дужника као правног лица приликом његове продаје, а с друге стране, на стечајне масе које, након доношења решења о закључењу стечајног поступка над стечајним дужником, чине средства издвојена по основу оспорених потраживања (резервисана средства) и средства која се остваре окончањем парница у корист стечајних дужника.³⁷

У регистру стечајних маса уписују се подаци о стечајној маси као што су пословно име, седиште и матични број стечајног дужника, матични број стечајне масе, порески идентификациони број, бројеви рачуна у банкама, подаци о стечајном управнику и друго.³⁸ За услуге које пружа Агенција за привредне регистре у поступку вођења регистра стечајних маса, Агенција наплаћује накнаде чија је врста и висина прописана посебним подзаконским актом Владе Републике Србије.³⁹

Дакле, може се закључити да новелирани стечајни прописи, иако стечајној маси насталој након продаје стечајног дужника као правног

35 Милена Јовановић-Zattila, Владимир Чоловић, *Стечајно право*, Београд, 2007, стр. 133.

36 ЗС, чл. 136 ст. 4 и 5.

37 Уредба о садржини, начину уписа и вођења Регистра стечајних маса (*Службени гласник РС*, бр. 4/2010), чл. 1 ст. 2.

38 Уредба о садржини, начину уписа и вођења Регистра стечајних маса, чл. 4.

39 Уредба врсти и висини накнада за регистрацију и друге услуге које пружа Агенција за привредне регистре у поступку вођења Регистра стечајних маса (*Службени гласник РС*, бр. 4/2010).

лица, изричито не признају статус правног лица, овај процесни институт у великој мери приближавају облику организовања који има правни субјективитет. Ово имајући у виду да се ради о процесном субјекту који се уписује у одговарајући регистар, који има идентификациона обележја која у правном промету иначе имају правна лица (нпр. привредна друштва, задруге), као што су матични број, порески идентификациони број, број рачуна у банци, који има свог заступника (стечајног управника), и који располаже средствима којима може одговорати за преузете обавезе (обавезе по основу утврђених потраживања стечајних поверилаца, као и обавезе настале након обуставе стечајног поступка).

Оно што је законодавац пропустио да уреди јесте питање дејства уписа у регистар стечајних маса. Језичким тумачењем Закона о стечају може се констатовати да је упис стечајне масе настале након продаје стечајног дужника као правног лица у регистар стечајних маса обавезан.⁴⁰ Поставља се питање да ли је дејство уписа у регистар конститутивно у смислу настанка новог правног субјекта, или само декларативно у смислу обезбеђивања публицитета. Мишљење аутора је да упис стечајне масе у регистар стечајних маса има декларативно дејство којим се остварује начело јавности. Конститутиван карактер уписа у регистар, који доводи до стицања правног субјективитета, морао би изричито да буде прописан законом, као што је то учињено код привредних друштава.⁴¹

Поред тога, поставља се питање санкција у случају да регистрација стечајне масе не буде извршена. Регистрација стечајне масе врши се на основу регистрационе пријаве коју подноси стечајни управник, а могућа је и регистрација по службеној дужности на основу акта надлежног органа (нпр. на основу решења о обустави стечајног поступка које стечајни суд достави Агенцији за привредне регистре).⁴² Може се замислити ситуација у којој стечајни управник након продаје стечајног дужника као правног лица не поднесе регистрациону пријаву, а ни стечајни суд не достави регистру решење о обустави стечајног поступка. Законодавац у казним одредбама није санкционисао овакав пропуст, иако је Уредбом о садржини, начину уписа и вођења Регистра стечајних маса, прописан рок у коме се морају пријавити промене регистрованих података.⁴³

40 У чл. 136 ст. 4 Закона о стечају законодавац користи формулацију „*стечајна маса рејиструје се у рејистру стечајних маса*“, што упућује на закључак да се стечајна маса мора регистровати.

41 ЗОПД, чл. 8.

42 Уредба о садржини, начину уписа и вођења Регистра стечајних маса, чл. 5.

43 Уредба садржини, начину уписа и вођења Регистра стечајних маса, чл. 8 ст. 1.

IV Побијање продаје стечајног дужника као правног лица

Према општим законским одредбама које регулишу продајну процедуру, након извршене продаје, стечајни управник је дужан да о извршеној продаји, условима и цени обавести стечајног судију и одбор поверилаца, у року од десет дана од дана извршене продаје.⁴⁴

Повериоци имају право да уложе приговор на извршену продају ако за то постоји основ, који се може огледати у превари, пристрасном понашању стечајног управника, непотпуном датом обавештењу или било ком другом разлогу из кога проистиче да је стечајни управник водио поступак продаје на штету стечајне масе. Разлог за приговор не може бити обична тврдња да је остварена цена прениска. Уложени приговор не утиче на извршену продају, већ представља основ за утврђивање одговорности стечајног управника за штету уколико је иста настала радњом стечајног управника у поступку продаје.⁴⁵

Приговор на извршену продају као правно средство има веома лимитирано поље примене. Пре свега, приговор на извршену продају могу поднети само повериоци, а не и други учесници у поступку продаје, као нпр. остали понуђачи чије понуде су биле лошије рангиране. Поред тога, дејство приговора је ограничено у смислу да он не може утицати на судбину извршене продаје, односно на пуноважност закљученог уговора о продаји. Уговор о продаји не би могао бити поништен или оглашен ништавим због неправилности у поступку продаје, применом општих одредаба о неважности уговора из Закона о облигационим односима.⁴⁶

Подношењем приговора на извршену продају, поверилац једино може покренути питање одговорности стечајног управника за штету која је настала његовим радњама у поступку продаје. С обзиром да би за деликтну одговорност стечајног управника поверилац морао да докаже постојање штете и постојање узрочне везе између настале штете и радњи стечајног управника у поступку продаје, а да ови елементи одговорности могу бити оспорени од стране стечајног управника, поставља се питање да ли се приговором уопште може утицати на конституисање одговорности стечајног управника за штету. Имајући у виду да о приговору одлучује стечајни судија, да је стечајни поступак веома близак ванпарничном поступку и да стечајни судија не може решавати спорна материјално-правна питања, у ситуацији када је спорно да ли је повериоцу проузрокована штета и да ли је иста настала услед радњи стечајног

44 ЗС, чл. 133 ст. 8.

45 ЗС, чл. 133 ст. 9.

46 Владимир Козар, „Побијање продаје стечајног дужника као правног лица“, *Право и привреда*, бр. 7-9/2010, стр. 290.

управника, стечајни судија не би могао својом одлуком да обавезе управника да надокнади штету повериоцу који је уложио приговор на извршену продају. То у крајњем значи да повериоцу преостаје редован правни пут за заштиту повређених права, а то је покретање парничног поступка против стечајног управника ради накнаде штете.

Најзад, полазећи од тога да су правила о приговору на извршену продају садржана у делу закона који се односи на продају целокупне или дела имовине стечајног дужника, а не у делу који регулише продају стечајног дужника као правног лица, поједини аутори оправдано закључују да приговор на извршену продају, односно на ток продајне процедуре, која обухвата низ радњи које предузима стечајни управник, није дозвољен у случају продаје стечајног дужника као правног лица.⁴⁷

Како проистиче да приговор на извршену продају стечајног дужника као правног лица није дозвољен, поставља се питање да ли повериоцима и другим учесницима поступка стоје на располагању нека друга правна средства којима могу побијати извршену продају стечајног дужника као правног лица?

У време важења Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији, око овог питања постојала су различита тумачења. Ово најпре због тога што је према наведеном закону постојала могућност поништаја продаје. Наиме, повериоци и дужник су имали право да у преклузивном року од три месеца од дана продаје ствари дужника, захтевају поништај продаје уколико су продајом оштећени интереси поверилаца. О захтеву за поништај продаје одлучивао је суд који спроводи стечајни поступак. У случају поништаја продаје, купац је имао право на накнаду штете као поверилац стечајне масе.⁴⁸ Анализом изложених правила, а узимајући у обзир и њихово место у систематици закона (налазе се у делу који се односи на уновчење имовине), може се закључити да је могућност поништаја продаје према одредбама Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији, постојала само у ситуацији када су предмет продаје биле поједине ствари стечајног дужника. У случају продаје стечајног дужника као правног лица није се могао тражити поништај продаје, што је било преовлађујуће становиште како у судској пракси тако и у правној теорији, мада је било и другачијих схватања.⁴⁹

Закон о стечајном поступку, као и Закон о стечају не садрже одредбе на основу којих би се могао тражити поништај продаје. Штавише, ови закони уопште не регулишу питање правне заштите поверилаца и других учесника поступка у случају продаје стечајног дужника као

47 В. Козар, *нав. чланак*, стр. 289, 292 и 297.

48 ЗППСЛ, чл. 136.

49 Дара Миленовић, „Продаја дужника у стечају“, *Право и привреда*, бр. 5–8/1997, стр. 308.

правног лица, јер не предвиђају правна средства којима би се продаја могла побијати. Као што је напред речено, постоји само могућност подношења приговора на извршену продају, али се њиме не може утицати на исход продаје, а поред тога, ово правно средство се не може користити код продаје стечајног дужника као правног лица.

У судској пракси заузет је став да у случају продаје стечајног дужника као правног лица није дозвољена тужба за утврђење ништавости продаје, односно за поништај уговора о продаји, применом општих правила облигационог права о ништавости уговора, нити је дозвољена тужба за побијање правних радњи предузетих током продаје.⁵⁰ Подношење ових тужби није изричито допуштено стечајним прописима који у односу на Закон о облигационим односима представљају *lex specialis*.

Поред тога, као што је већ напред изнето, у судској пракси је заузет став да није дозвољен приговор на ток продаје стечајног дужника као правног лица, који обухвата различите радње које предузима стечајни управник у циљу продаје. Поступак продаје се не може оспоравати, нити се могу побијати радње предузете у поступку продаје правног лица.⁵¹

У погледу правне заштите осталих понуђача који су учествовали у поступку продаје, а који нису изабрани за купца, заузет је став да они немају право на подношење приговора на извршену продају стечајног дужника као правног лица.⁵² Ова лица по закону нису активно легитимисана за подношење приговора на извршену продају, јер је ово правно средство резервисано искључиво за повериоце. Понуђачи који сматрају да је у поступку продаје било неправилности услед којих су претрпели штету, могу поднети тужбу за накнаду штете против стечајног управника у складу са општим правилима о одговорности стечајног управника за штету.⁵³

Једини правни пут за побијање спроведених радњи у поступку продаје стечајног дужника као правног лица јесте подношење жалбе против решења о обустави стечајног поступка. Уговор о продаји стечајног дужника као правног лица не може се посматрати одвојено од решења о обустави стечајног поступка услед продаје стечајног дужника, па се због тога уговор о продаји правног лица може побијати само у склопу жалбе против решења о обустави стечајног поступка над дужником или путем захтева за заштиту законитости као ванредног правног средства.⁵⁴

50 В. Козар, *нав. чланак*, стр. 292.

51 В. Козар, *нав. чланак*, стр. 293.

52 В. Козар, *нав. чланак*, стр. 295.

53 ЗС, чл. 31.

54 Пресуда Врховног суда Србије Прев. 701/2001 од 12.6.2002. године – *Билијен судске праксе Врховног суда Србије*, бр. 4/2002, стр. 144.

Закључак је да стечајни прописи не предвиђају посебно, самостално правно средство којим би се могао побијати поступак продаје, односно уговор о продаји стечајног дужника као правног лица. Уговор о продаји правног лица се дакле, не може побијати посебно, већ само у склопу жалбе против решења о обустави стечајног поступка над дужником. Друго правно средство које се може користити јесте захтев за заштиту законитости против решења о обустави стечајног поступка услед продаје стечајног дужника као правног лица, који може да поднесе државни тужилац.⁵⁵ У стечајном поступку искључена је могућност подношења ревизије и предлога за понављање поступка, али не и захтева за заштиту законитости.⁵⁶

Оваквим решењима утиче се на убрзање поступка продаје и самим тим убрзање читавог стечајног поступка, што је у складу са начелима економичности и хитности поступка.

С друге стране, купцима се гарантује потпуна правна сигурност јер се елиминише било каква неизвесност у погледу исхода продаје стечајног дужника.

V Порески третман продаје стечајног дужника као правног лица

Једно од питања које је веома значајно за потенцијалне купце односи се на порески режим продаје стечајног дужника као правног лица. У пракси се показало као спорно по којој стопи се плаћа порез на пренос апсолутних права у случају продаје стечајног дужника као правног лица.

Порез на пренос апсолутних права регулисан је Законом о порезима на имовину.⁵⁷ Овај порез плаћа се код преноса уз накнаду стварних права на непокретностима (право својине, право становања, право закупа на неодређено време или на време дуже од једне године), права интелектуалне својине, права својине на употребљаваном моторном возилу, пловном објекту и ваздухоплову, права коришћења градског грађевинског земљишта односно јавног или осталог грађевинског земљишта, права на експроприсаној непокретности, ако се експропријација врши ради изградње стамбених или привредних објеката, као и код давања грађевинског земљишта у државној својини у закуп на неодређено време или на период дужи од једне године.⁵⁸ По-

55 С. Спасић, *нав. чланак*, стр. 948.

56 ЗС, чл. 43 ст. 3.

57 Закон о порезима на имовину (*Службени гласник РС*, бр. 26/2001, 45/2002, 80/2002, 135/2004, 61/2007, 5/2009; даље у фуснотама: ЗПИ).

58 ЗПИ, чл. 23.

рез на пренос апсолутних права плаћа се, између осталог, и у случају преноса уз накнаду целокупне имовине правног лица у случају његове редовне продаје, ликвидације или стечаја.⁵⁹

Стопа пореза на пренос апсолутних права је 2,5%.⁶⁰

До 2009. године, када је извршена измена Закона о порезима на имовину, порез на пренос апсолутних права се плаћао и код преноса уз накнаду удела у правном лицу и хартија од вредности (нпр. акција), и то по стопи од 0,3%.

Пре измене Закона о порезима на имовину из 2009. године, било је различитих тумачења о томе да ли се у случају продаје стечајног дужника плаћа порез на пренос апсолутних права по стопи од 2,5% или по стопи од 0,3%. Приликом разрезавања пореза, подручне филијале Пореске управе су различито поступале, иако је став Министарства финансија био да се порез на пренос апсолутних права у случају продаје стечајног дужника као правног лица плаћа по стопи од 0,3%.⁶¹ Након измена Закона о порезима на имовину из 2009. године, поставило се питање да ли овај вид продаје уопште подлеже опорезивању с обзиром да је укинута порез код преноса уз накнаду удела у правном лицу и хартија од вредности.

Мишљење аутора је да продаја стечајног дужника као правног лица не може да се изједначи са продајом целокупне имовине стечајног дужника. Пре свега овакво тумачење има упориште у одредбама Закона о стечају. Наиме, Закон о стечају, у више одредаба, јасно прави разлику између продаје целокупне имовине стечајног дужника и продаје стечајног дужника као правног лица. У одредби у којој је дато одређење појма банкротства, Закон прописује да се под банкротством подразумева намирење поверилаца продајом целокупне имовине стечајног дужника, односно стечајног дужника као правног лица.⁶² Даље, Закон прописује да је циљ стечаја најповољније колективно намирење стечајних поверилаца остваривањем највеће могуће вредности стечајног дужника, односно његове имовине.⁶³ У делу Закона о стечају који регулише уновчење стечајне масе, прописано је да је стечајни управник дужан да изврши процену целисходности продаје стечајног дужника као правног лица, односно целокупне имовине стечајног дужника, у односу на продају имовине стечајног дужника у деловима.⁶⁴

59 ЗПИ, чл. 24 ст. 1 тач. 2.

60 ЗПИ, чл. 30.

61 Мишљење Министарства финансија бр. 011-00-00051/2007-04 од 29.10.2007. године.

62 ЗС, чл. 1 ст. 3.

63 ЗС, чл. 2.

64 ЗС, чл. 132 ст. 2.

Код продаје стечајног дужника као правног лица, купац постаје власник стечајног дужника. Другим речима, купац постаје једини члан, односно акционар купљеног правног лица, тј. искључиви власник капитала стечајног дужника. Дакле, ради се о ситуацији која је идентична са преносом удела уз накнаду код друштава са ограниченом одговорношћу, односно код продаје акција код акционарских друштава. Као што је напред речено, од 2009. године, овакве трансакције не представљају предмет опорезивања пореза на пренос апсолутних права. Из наведеног се може закључити, да једино становиште које има свој основ у важећим прописима, јесте да се у случају продаје стечајног дужника као правног лица не плаћа порез на пренос апсолутних права.

VI Закључна разматрања

Продаја стечајног дужника као правног лица је модел продаје у стечајном поступку, који се у пракси показао као ефикасан начин уновчења стечајне масе. Посебан значај овај вид уновчења стечајне масе има код стечајних дужника са већинским друштвеним капиталом, јер се на тај начин врши њихова својинска трансформација.

Овај институт био је регулисан и раније важећим прописима. Новелирани стечајни прописи иду корак даље у разради овог института доносећи одређене новине у регулативи, као што је регистрација стечајних маса у регистру стечајних маса.

Продаја стечајног дужника као правног лица производи веома значајне правне последице.

Након извршене продаје стечајни поступак се у односу на стечајног дужника обуставља, и наставља се према стечајној маси у коју улази новац добијен продајом, као и имовина која није била предмет процене вредности стечајног дужника. После извршене продаје, стечајна маса се региструје у регистру стечајних маса који води Агенција за привредне регистре. Стечајна маса је посебан процесни субјект који има активну и пасивну страначку способност. Стечајној маси законом није изричито признато својство правног лица. Ипак, с обзиром да се ради о субјекту који се уписује у посебан регистар и кога карактеришу елементи који се срећу код других правних лица, проистиче да се ради о таквој организационој форми која има својеврсни правни субјективитет.

Купац стечајног дужника постаје власник правног лица продатог у стечају. Након извршене продаје, на основу уговора о продаји и решења суда о обустави стечајног поступка, у регистру привредних субјеката врше се промене чланова, односно акционара продатог правног лица, тако што се купац уписује као једини власник капитала правног лица

које је било предмет продаје у стечају. Поред тога, могуће су и друге промене података који се односе на продато правно лице, као што су промена правне форме, промена пословног имена, промена заступника и слично.

Купац стечајног дужника предмет продаје стиче без терета, као и без икаквих обавеза насталих пре извршене продаје, укључујући ту и пореске обавезе, као и обавезе према привредним друштвима која пружају услуге од општег интереса, која не могу да обуставе вршење тих услуга због неплаћених обавеза из периода пре отварања стечајног поступка. У том смислу, за потраживања поверилаца према стечајном дужнику, која су настала до момента обуставе стечајног поступка, не одговарају ни стечајни дужник који је продат као правно лице ни његов купац. Ова потраживања намирују се из стечајне масе под условом да су иста утврђена у стечајном поступку и да постоји довољно средстава за њихово намирење.

Продаја стечајног дужника не може се побијати посебним, самосталним правним средствима. Нису дозвољени приговор на извршену продају, тужба за утврђење ништавости уговора о продаји стечајног дужника као правног лица, приговор понуђача који није изабран за купца, нити примена општих правила о ништавости уговора. Продаја правног лица може се побијати једино у склопу жалбе на решење о обустави стечајног поступка услед продаје стечајног дужника као правног лица. Постоји и могућност подношења захтева за заштиту законитости против наведеног решења. На овај начин обезбеђује се пуна правна сигурност за купце.

У погледу пореског третмана продаје стечајног дужника као правног лица, тумачењем важећих пореских прописа, долази се до закључка да овај вид продаје не подлеже опорезивању порезом на пренос апсолутних права.

Имајући у виду, с једне стране, бројне предности које продаја стечајног дужника као правног лица има у односу на модел продаје у приватизационом поступку, као и повољан порески третман, а с друге стране, могућност да се у стечајном поступку овим видом продаје, релативно брзо, уновче и мање атрактивни делови стечајне масе, као и имовинска права која се самостално не би могла прометовати, може се закључити да се ради о ефикасном моделу уновчења стечајне масе, како из перспективе купца, тако и из позиције поверилаца у стечајном поступку.

Marko MARJANOVIĆ
Legal Consultant, Privatization Agency

LEGAL EFFECTS OF SALE OF BANKRUPTCY DEBTOR AS A LEGAL ENTITY

Summary

The bankruptcy debtor may be offered for sale as a legal entity, with prior consent of the creditors' committee and notification to secured creditors. This is not a new bankruptcy institute because it was known in former legal acts. The new Law on bankruptcy and its related by-laws, has brought innovations in regulating the sale process of the bankruptcy debtor as a legal entity. After selling the bankruptcy debtor as a legal entity, the bankruptcy proceeding against the bankruptcy debtor shall be suspended. Proceeds of sale of the bankruptcy debtor, as well as assets not included in estimation of value of the debtor as a legal entity, shall become part of the bankruptcy estate for which the bankruptcy proceedings shall continue. The bankruptcy estate shall be registered into the bankruptcy estate register and shall be represented by the bankruptcy administrator. In this study the author dealt with the legal aspects of sale of bankruptcy debtor as a legal entity, the content and effects of the contract of sale of the debtor as a legal entity, analyzed possibilities for sale contesting and pointed out the legal consequences that occur after this sale. After analyzing all mentioned legal aspects the author draws the conclusion that this is an efficient manner of realisation of bankruptcy estate that gives investors numerous advantages.

Key words: *bankruptcy debtor, bankruptcy, sale of bankruptcy debtor as a legal entity, bankruptcy estate.*